

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ὅτε ἴσται κατὰ τοῦ ἐν θεοτόκῳ ἔθρῳτος
βουλόμενοι ἢ κατὰ παιδείαν καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οὐραίων. (Πλάτ. Θεάγος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδέλφους

1884

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΛΗΘΟΣΙΑΣΜΑ

ἐκ τοῦ περὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων
τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὁδηγιῶν

ΥΠΟ Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΔΟΥ

διδασκάλου τοῦ προτύπου σχολείου τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου

Οἱ οἰωνοί, ὑφ' οὓς σήμερον ζῶμεν ἀναφαίνονται πολὺ αἰσιοὶ ἐν σχέσει πρὸς παρελθούσας ἐποχάς, ἂν καὶ πολλοὶ ἀπαισιόδοξοι διαβλέπουσιν ἔτι καὶ νῦν πανταχοῦ τῆς ἀνθρωπότητος κατάχρησιν καὶ διαφθοράν. Καὶ δὲν ἀρνεῖται τις ὅτι καὶ νῦν συμβαίνουσι πολλὰ τὰ πρὸς τὸν ἀνθρωπισμὸν ἀπάδοντα, ἀλλ' οἱ ὄζοι οὗτοι πάντοτε ὑπῆρξαν ἐπὶ τοῦ στελέχους τῆς ἀνθρωπότητος, βαθμηδὸν ἤδη ἀποξεόμενοι καὶ τρυφερώτεροι ἡσημέραι διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ἀλλῆς, ἐν τε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀναπτύξεως καθιστάμενοι.

Ἰπὸ τοῦ γενικοῦ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ρεύματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ συμπαρασυρθῇ ζήτημα εἴπερ τι ἄλλο σπουδαῖον, ζήτημα παντὸς ἀτόμου ἀπτόμενον, ζήτημα τῶν ἄλλων πρῶτον καὶ ἐκείνων προπαρασκευαστικόν, τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαίδευσως καὶ μορφώσεως τοῦ λαοῦ, τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Πάντες, ὀφείλουσι νὰ τύχῃσι τῆς στοιχειώδους ταύτης παιδείσεως. Ἐντεῦθεν, ἐκ τῆς γενικότητος δηλαδὴ, καταδεικνυται ἡ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ εἶναι ἡ πρώτη καὶ στοιχειώδης τοῦ πνεύματος τροφή, ὡς τὸ γάλα πρὸς τὴν τοῦ σώματος θρέψιν.

Τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως, ἐσχάτως μάλιστα, μεγάλην ἐπεσπάσατο προσοχὴν ἀπανταχοῦ, καὶ δὴ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Μόνον ὑγιῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως προπαρασκευάζει πολίτας ὑγιεῖς, προπαρασκευάζει ἔθνη ὑγιᾶ. Ὁ Ἰούλιος Τιμὼν μεγάλην ἀλήθειαν ἔλεγε κηρύττων ὅτι: ὁ ἔχων τὰ κρεῖττονα σχολεῖα λαὸς εἶναι ὁ πρῶτος· ἐὰν δὲν εἶναι νῦν ἔσται μετ' ὀλίγον.

.....

Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχολεῖον.

Ὅπως ἡ διδασκαλία καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ τὰ προγράμματα καὶ τὰ βιβλία μας εἶναι ἔτι ἐλλιπῆ, οὕτω καὶ τὰ σχολεῖά μας εἶναι ἀκόμη ἀτελῆ.

Ἀληθεὶς τρώγλαι, σκοτεινά καὶ ἀκάθαρτοι, σαθρά καὶ ἄστεγοι, ἐλεεῖναι καὶ ἄθλια, παντὶ ἀναπεπταμέναι ἀνέμῳ, κατάλληλοι δι' ἀσπάλακας, χρησιμεύουσιν ὡς σχολεῖα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πηγῇ τῶν φωτῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τῆς Παλλάδος, δὲν εὐρίσκει τις σχολεῖον ἄξιον τοῦ ὀνόματός του.

Καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις λοιπὸν καὶ τοῖς σταύλοις τούτοις ἐνδαικνῶνται τὰ τιμαλφέστερα τοῦ ἔθνους κειμήλια, ἐνδαικνῶνται ἡ πατρίς καὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος, ζῆ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία τῶν γονέων, τὰ τέκνα αὐτῶν.

Ἐκεῖ κατεδίκασεν ἡ μοῖρα νὰ συνωστίζωνται ἀγεληδὸν εἰς τὸ πνευματικὸν δῆθεν τροφεῖον καὶ νὰ κυλίωνται δίκην κοπροκαυθάρων αἱ ἀθῶαι καὶ ἀδιαμόρφωτοι ἔτι καρδίαι τῶν ἰσαγγέλων μικρῶν παιδίων.

Ἐκεῖ οἱ μικροὶ μαθηταὶ ἀντὶ τοῦ καλοῦ τοῦ ἐξευνίζοντος τὴν καρδίαν, πᾶν μισητὸν βλέπουσι καὶ πᾶν βδελυρὸν ἀκούουσιν.

Ἐν ταῖς πλείσταις τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος οἱ μαθηταὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ πενιχρὸν καὶ ἀκαλλῆς σχολεῖόν των, τὸ ἀποπνέον μῖσος καὶ ἀποστροφὴν, κάθηνται κατὰ γῆς πτήσσοντες καὶ τρέμοντες πρὸ τοῦ δίκην ὤμου σατράπου μὲ τὸ ἀποτρόπαιον μαστίγιον ἀνά χεῖρας περιφερομένου σκαιοῦ καὶ ἀγροίκου διδασκάλου, τοῦ ἀναθεματίζοντος τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἡ μοῖρα κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς τὸ τοῦ διδασκάλου παγγάλεπον ἔργον.

Διδάσκαλε, διδάσκαλε. Ἐργάζου. Μὴ ἔσο ὀκνηρός. Ἐπιτέλει ὅσον δύνασαι εὐσυνειδητότερον τὸ ἀνατεθὲν σοι ὑψιστον ἔργον τῆς διδασκαλίας τῶν ψυχῶν. Φείδου τοῦ χρόνου, βραδέως ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου σπεύδων. Ρίψον μακρὰν, πολὺ μακρὰν τὴν μάστιγα, διότι ἄλλῃ εἶνε ἡ ὁδός, ἡ ἀγούσα πρὸς μόρφωσιν καὶ ὄχι ἡ δὴ

της μάστιγος. Ἀπεκδύθητε τέλος τὸν τραχὺν καὶ σκληρὸν τρίβωνά σου περιβαλλόμενος ἕτερον μαλακὸν καὶ προσηνῆ.

Οἱ βαρεῖς οὗτοι λόγοι μου μόνον εἰς τοὺς ἐνόχους θ' ἀπαρέσωσι πάντες δ' οἱ ἄλλοι θ' ἀνομολογήσωσιν ὅτι ἔχω δίκαιον ἐκφραζόμενος οὕτω πικρῶς. Ὁ Κάντιος λέγει ὅτι: ἐκ τῶν δέκα φαρισμαῶν, ἅτινα ὁ διδάσκαλος δίδωσι τῷ μαθητῇ, τὰ ἐννέα ἀνήκουσιν αὐτῷ τῷ διδασκάλῳ ἢ κάλλιον ἐκ τῶν ἑκατὸν τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα.

Μὴ πρὸς σέ διδάσκαλε, διότι δὲν βλέπεις ἐν τῷ προγράμματι ὀλοκλήρους σειρὰς ὥρων διὰ τὴν τεχνολογίαν σου, διὰ τὴν ὁποίαν νομίζεις ὅτι ἐγένετο τὸ σχολεῖόν σου. Στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς τὸ πρὸ αὐτῶν μέγα τῆς Φύσεως βιβλίον, ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἀρυσθῆς πᾶν ὅ,τι ἂν θέλῃς πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν σου. Ἐμπνευσον τὸ ὀρησκειτικὸν αἰσθημα εἰς τοὺς μαθητάς σου διηγούμενος σὺ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς τὸ μάθημα, καὶ μὴ περίμενε τοῦτο ἐκ τῆς ἀπομνημονεύσεως τῆς Συνόψεως τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας σου ἢ τῆς Κατηχήσεώς σου. Μὴ καταφρόνει τῆς Γυμναστικῆς, ἣτις ἀπετέλει μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ἀγωγῆς παρὰ τοῖς σοφοῖς ἡμῶν προγόνοις. Καλλιέργει τὴν Ἰχνογραφίαν, ἵνα διεγείρῃς τοῖς μαθηταῖς σου τὴν αἰσθησιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ καλοῦ, ἐξ ἧς πηγάζουσιν εὐγενῆς ἀπόλαυσις καὶ εὐδαιμονία. Μὴ ἐπιθύμει ν' ἀναγινώσκωσιν οἱ μαθηταί σου ταχέως, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἐννοῶσιν ἀπὸ τοὺς παρασάγγας σου καὶ ἀπὸ τὰ πλέθρα σου, τὰ ὅποια πολλάκις οὐδὲ σὺ αὐτὸς γνωρίζεις. Τούναντίον φρόντιζε νὰ ἐννοῶσιν οὗτοι πάσας τὰς ἐν τῷ βιβλίῳ των ἐννοίας. Μὴ ἔχε κατὰ νοῦν νὰ παρασκευάσῃς τοὺς μαθητάς σου διὰ τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ διὰ τὸν πρακτικὸν βίον, διότι οὗτος εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου σου. Ἐχε ὑπ' ὄψει σου ὅτι ὁ τρόφιμος, ὃν ἤδη σὺ παιδεύεις, μέλλει κατόπιν νὰ παιδεύσῃ ἑαυτὸν μόνος.

Φύλαττε, φίλτατε διδάσκαλε, τὰ ὀλίγα ταῦτα παραγγέλματα καὶ ἔσο πεπεισμένος, ὅτι δὲν θέλεις ἀποτύχει, ἀλλὰ τούναντίον ἡδονῆν καὶ ἱκανοποίησιν θέλεις αἰσθανθῆ· σύγγνωθι δὲ τῷ γράφοντι ἂν νομίζῃς ὅτι ἡ σειρὰ τοῦ λόγου παρεξέτρεψέ που αὐτόν. Λοιπόν.

Ὁ διδάσκαλος εἰσερχόμενος εἰς τὸ σχολεῖον δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι εἶναι ἄνθρωπος πρὸ ἄλλων ὁμοίων αὐτῷ πλασμάτων ἰστάμενος. Ὁ διδάσκαλος ἄς ἀποβάλη τὸν σατραπισμὸν καὶ ἄς εἶναι πάντοτε μελιγχιος καὶ γλυκύς, φαιδρὸς καὶ προσηνής. Ἄς προσφωνῇ τοὺς μαθητὰς του διὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν ὀνόματος, ὅπως ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ των, ἔχων ὑπ' ὄψει του ὅτι δὲν τυραννεῖ, ἀλλὰ παιδαγωγεῖ.

Ὁ διδάσκαλος πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὸ ἔργον· εἰ δὲν ἀγαπᾷ αὐτό, εἶχεν ἄδικον ἐκλέγων τοιοῦτον ἐπάγγελμα. Διὰ ν' ἀγαπήσῃ δὲ τὸ ἔργον καὶ διὰ ν' ἀναθρέψῃ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν πρέπει ν' ἀγαπηθῇ ὑπ' αὐτῆς, καὶ διὰ νὰ ἀγαπηθῇ πρέπει πρῶτος αὐτὸς ν' ἀγαπήσῃ αὐτήν. Ὁ Σωκράτης ἔλεγεν εἰς πατέρα τινὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του : « Οὐδὲν δύναμαι νὰ διδάξω αὐτόν, διότι δὲν με ἀγαπᾷ. » Ἡ πρὸς τὸ ἔργον ἀγάπη τοῦ διδασκάλου εἶναι ὑπόληψις πρὸς αὐτό καὶ ὑπόληψις πρὸς ἑαυτόν. Ὅταν ἀγαπᾷ αὐτό, ἐννοεῖ τὴν σπουδαιότητά του καὶ εἶναι ἄξιος αὐτοῦ.

Τὸ σχολεῖόν του ἄς φροντίσῃ ὁ καλὸς διδάσκαλος νὰ εὐτρεπίσῃ ἐκ τῶν ἐνόντων αὐτῷ, ἔνθα ἡ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν γονέων ἀβελτηρία μένει ἄκαμπτος. Καλὸς ὅμως διδάσκαλος τὰ πάντα δύναται νὰ κατορθώσῃ, παριστῶν διὰ τοῦ λόγου τοῖς τε ἀδελφοῖς γονεῦσι καὶ ταῖς ὀλιγωρούσαις τοπικαῖς ἀρχαῖς τὴν σπουδαιότητα καὶ σοβαρότητα τῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ εὐφυῆς ἑλληνικὸς νοῦς θὰ ἀντιληφθῇ τούτων καὶ θὰ ἐπιληφθῇ τῆς βελτιώσεώς των.

Ἄν ὅμως μὴ τι ἄλλο κατορθώσῃ ὁ διδάσκαλος ἄς ἐκτελέσῃ τοῦλάχιστον τὰς κάτωθι ἐργασίας, αἵτινες οὔτε κόπον πολὺν οὔτε δαπάνας ἀπαιτοῦσιν.

Ἄς στρέψῃ τὰ θρανία πρὸς τὸν ἐπιμηκέστερον τοῦ σχολείου τοῖχον, ἂν τὸ σχολεῖον ἔχει σχῆμα ἐπιμήκους ὀρθογωνίου, τάσσωσιν αὐτὰ εἰς στοίχους δύο, εἰς δὲ τὸ μέσον τοῦ ἀπέναντι παραλλήλου τοίχου τοποθετῶν τὴν ἑδραν του. Εἰς τὴν τοιαύτην τῶν θρανίων τακτοποίησιν ἄς προσέξῃ ν' ἀφίση μεταξὺ αὐτῶν τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐργασίαν του ἀποστάσεις. Οὕτω τὰ θρανία τοῦ

ποθετοῦνται ἔμπροσθεν τῆς ἑώρας εἰς δύο στοίχους δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ αὐτῆς.

Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ διδασκάλου καὶ εἰς τὸ δεξιὸν αὐτοῦ τίθενται δύο μελανοπίνακες ἐπὶ τρίποδος ἐστηριγμένοι. Ἄν τὸ σχολεῖον δὲν εὐμοιρῇ δύο μελανοπινάκων, τότε τίθεται ὁ εἰς εἰς θέσιν κατάλληλον καὶ διὰ τὸν ἓνα καὶ διὰ τὸν ἄλλον στοίχον τῶν θρανίων.

Μετὰ τοῦτο ἄς λάβῃ πρόνοιαν ὁ διδάσκαλος περὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ σχολείου του φροντίζων, ἵνα μὴ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ φῶς πολὺ ζωηρὸν ἢ ἀνεπαρκές ἢ κακῶς διευθυνόμενον, διότι προξενεῖ ἐπὶ τοῦ ὀργάνου τῆς ὀράσεως τὰ ὀλέθρια ἀποτεσλέσματα τῆς μυωπίας καὶ ἄλλων τοῦ ὀφθαλμοῦ παθήσεων.

Ἄς κλείσῃ λοιπὸν ὁ διδάσκαλος τὰ παράθυρα ἐκεῖνα, ἅτινα χέουσι φῶς ἐκ τε τῶν δεξιῶν καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν, ἀφίνων ἀνοικτὰ ἐκεῖνα, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀριστερά καὶ εἰς τὰ ὀπισθεν αὐτῶν. Τὸ φῶς ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰσερχόμενον εἰς τὸ σχολεῖον δὲν βλάπτει.

Τὰ κλειστὰ παράθυρα πρέπει καθ' ἕκαστον διάλειμμα ν' ἀνοίγωνται μετὰ τῶν ἄλλων πρὸς ἀερισμὸν τῆς αἰθούσης, ὅπερ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον. Κατὰ πᾶν διάλειμμα, πρὸ τῆς ἐνάρξεως καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦτο ἐχέτω πρῶτον μέλημα ὁ διδάσκαλος ἢ ὁ πρὸς τοῦτο ἐπίτηδες τεταγμένος μαθητής.

Μετὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ὁ διδάσκαλος διαιρεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου εἰς τέσσαρας τάξεις ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ πρὸ πάντων τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ὀρίζων ἐκάστῳ μαθητῇ θέσιν ἰδίαν ἐν τινὶ τῶν θρανίων, ἣν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ μεταλλάξῃ ἐκουσίως, ἂν μὴ ἀποχρῶν λόγος πείσῃ πρὸς τοῦτο τὸν διδάσκαλον, ὅστις ὀρίζει τότε τῷ μαθητῇ ἄλλην θέσιν.

Κατὰ τὴν τοποθέτησιν ταύτην τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος φροντίζει νὰ καθήσωσιν ἡ πρώτη καὶ ὀπισθεν ταύτης ἡ δευτέρα τάξις ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ διδασκάλου στοίχου τῶν θρανίων, ἡ δὲ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ὡστε ἂν οἱ στοιχοῦσων θρανίων εἶναι δύο, καθέτως τῇ ἐδρᾷ τεταγμένοι, ὁ διδάσκαλος θὰ ἔγῃ ἔμπροσθέν του δύο τάξεις, τὴν πρώτην δεξιόθεν καὶ τὴν τρίτην ἀριστερόθεν. Ὅπισθεν δὲ τούτων θὰ εἶναι, ὡς προείπομεν, κί δύο ἕτεραι τάξεις.

Οἱ μεγαλειότεροι τὸ ἀνάστημα μαθητῶν τοποθετοῦνται ὀπισθεν τῶν μικροτέρων καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν θρανίων, οἱ δὲ ὑποπτοι εἰς ἀταξίας, εἰς μέρος ἔνθα εὐκόλως ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ ἐπιβλέπῃ αὐτούς. Τοῦτο ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν πειθαρχίαν τοῦ σχολείου.

Τοὺς μαθητὰς οὕτω τεταγμένους καταγράφει κατὰ σειρὰν καὶ κατὰ θρανία ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν κατάλογον σημειῶν ἐπιμελῶς καὶ τακτικῶς ἐν αὐτῷ τὰς ἀπουσίας αὐτῶν.

Ἡμικύκλια τῶν μαθητῶν, ἐννοεῖται, δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον.

Μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ σχολείου διαρρύθμισιν ἄρχεται ὁ διδάσκαλος διδάσκων τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὠρισμένα μαθήματα, ἀκριδῶς τηρῶν τὴν σειρὰν τῆς ἐργασίας, οἷαν τὸ πρόγραμμα διαγράφει. Τὸ πρόγραμμα καὶ τὰ κατ' αὐτὸ βλέπει ὁ διδάσκαλος κατωτέρω.

.....

Ἡ κατὰ κύκλους διδασκαλία τῶν μαθημάτων.

Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ἐκάστου τμήματος τοῦ σχολείου παρουσιάζει ἐν ὅλον πλήρες τοιοῦτον, ὥστε οἱ μαθηταί, ὅταν τύχῃ ν' ἀποφοιτήσωσι τοῦ σχολείου, πρὶν ἢ πάσας αὐτοῦ τὰς βαθμίδας διέλθωσι νὰ ἀποκομίζωσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐν πλήρει ἀθροισμα γνώσεων διὰ τῆς κατὰ κύκλους ἐν ἐκάστῳ τμήματι διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων.

Ἴνα φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τοῦτο ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ θεωρῇ τὸ πρόγραμμα ἐκάστης τῶν διδακτέων γνώσεων ἐν τῷ ὅλῳ αὐτοῦ, αὐξάνων ἢ ἐλαττων αὐτὸ ἀναλόγως πρὸς τὸν χρόνον, ὃν ἔχει δι' αὐτὸ νὰ διαθέσῃ. Πρὸ γ.χ. ἐν σχολείοις, κάλλιον τῶν ἄλλων κατηρητισμένοις, τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἴστο-

ρίας δύναται νὰ ἐπεκταθῆ μέχρι λεπτομερειῶν τινων, ἐν ἄλλοις δέ, ἐλλιπεστέροις τὸ αὐτὸ πρόγραμμα πρέπει νὰ εἶναι ἐν τῷ ὄλῳ του ἐπιτομώτερον κατὰ τι, ἀλλὰ πάντοτε πλήρες μέχρι τέλους.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις σχολικοῖς ἔτεσιν ἡ διδασκαλία ἐπανερχεται ἐπὶ τῶν τῷ πρώτῳ τεθεισῶν ἀπλῶν βάσεων καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιοικοδομῆ ἐπ' αὐτῶν ἐπαυξάνουσα καὶ πλουτίζουσα αὐτάς. Ὁ τύπος, ὁ σκελετός, μένει ὁ αὐτός· μόνον συμπληρώσεως ἔχει οὗτος ἀνάγκη.

Τὸ δὲ σύστημα τοῦ κατὰ κεφάλαια καθορισμοῦ τῶν διδακτέων γνώσεων καθ' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος, ὅπερ παρ' ἡμῖν ἀσπάζονται τινες, εἶναι καθ' ἡμᾶς πλημμελές. Δὲν δύνασαι λ.χ. νὰ ὀρίσης ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ σχολείου τμήματι διδαχθῆσεται ἐκ τῆς Ἱερ. Ἱστορίας ἀπὸ τῆς Δημιουργίας μέχρι τοῦ Μωϋσέως ἐν πάσῃ τῇ λεπτομερείᾳ, καὶ εἶτα ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ἡ Καινὴ Διαθήκη. Οὐδὲ πάλιν δύνασαι νὰ ὀρίσης ὅτι ἐκ τῆς Γραμματικῆς διδαχθῆσεται ἐν τῇ πρώτῃ τάξει μέχρι τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶναι πλημμελές.

Ἐκαστον μάθημα πρέπει νὰ διδάσκηται πλήρες ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐν ἐκάστη τάξει, νὰ συμπληρῶται δ' ἐν ταῖς ἀνωτέροις. Πρὸγ.χ. ἡ Ἱερὰ Ἱστορία πρέπει νὰ διδάσκηται ὅλη ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ σχολείου τάξει. Μὴ μᾶς παρεξηγήσῃ ὅμως τις οὕτω ἐκφραζομένους. Ἐννοοῦμεν ἐξ ὅλης τῆς Ἱ. Ἱστορίας, ἐκ τε τῆς Π. καὶ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης, νὰ ἐκλέγωνται διηγήσεις αὐτοτελεῖς, στρογγύλαι, αἵτινες ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ αὐτῶν μορφῇ, ἄνευ δηλ. πολλῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν, νὰ προσφέρονται εἰς τοὺς μαθητὰς ἐν εἴδει μυθικῶν διηγήσεων, ἀλλὰ διηγήσεων, πάντοτε τὸν θρησκευτικὸν περιβεβλημένων χαρακτῆρα.

Αὕτη ἡ κυκλικὴ τῶν μαθημάτων διδασκαλία εἶναι παιδαγωγικὴ, εἶναι λυσιτελής. Ἵπὲρ τῆς ἀρχῆς ταύτης πολλὰ ἔχομεν τὰ συνάδοντα ν' ἀναφέρωμεν, ἀλλὰ διὰ συντομίαν δὲν ἐπιμένομεν ἐπὶ πλέον θεωροῦντες τὸ πρᾶγμα κυτόδηλον.

Τὰ σχολεία μας δέονται συντόνου καὶ πεφροντισμένης ριζικῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ τοῦτο ἤρξατο εὐτυχῶς ἀπὸ τινος γινόμενον. Ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ μάλιστα ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ἡ τῶν σχολείων παιδαγωγικὴ διάταξις εἶναι βεβαίως πολλῶ πλεῖον κεκοσμημένη.

Ἡ πείρα παρὰ τοῖς σοφοῖς ἔθνεσιν ἀπέδειξεν ὅτι τὰ σχολεῖα προκόπτουσι καὶ εὐημεροῦσι μόνον, ἐὰν ὑπάρχωσι μόνιμοι ἐπιθεωρηταί, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο μεμορφωμένοι, καθοδηγοῦντες τοὺς δημοδιδασκάλους ἐν τῷ ἔργῳ. Ἀλλὰ τοιούτους ἐπιθεωρητάς δυστυχῶς ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπήλαυσεν εἰσέτι, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἐλήφθη πρόνοια, καὶ διαγωνισμὸς ἐγένετο, ὅπως ἀποσταλῶσι πρὸς σπουδὴν τῶν παιδαγωγικῶν εἰς Ἑσπερίαν τέσσαρας νέους, οἱ ὅποιοι, διαγωνισθέντες πρὸς ἑνδεκα ἄλλους καὶ ἐπιτυγχόντες αὐτοί, εὐρίσκονται δυστυχῶς ἀκόμη ἐν Ἀθήναις.

Τὸ ἐν Ἰθάκῃ τῆς Νέας Ὑόρκης

Κορηλιανὸν Πανεπιστήμιον, καὶ οἱ φοιτηταὶ αὐτοῦ.

Ἐκ πάντων τῶν πανεπιστημίων, ἅτινα πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν ταῖς ἠνωμέναις Πολιτείαις ὑπάρχουσι, τὸ ἐν Ἰθάκῃ εἶνε τὸ μᾶλλον ἐπιστημότερον, λαμπρότατον ὑπάρχον παράδειγμα πρακτικῆς συνεργίας τοῦ ὑψηλοφρονεστάτου ἰδιωτικοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς γενναιοδωρίας τῆς Ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως.

Τὴν 2 Ἰουλίου 1862 τὸ Κογκρέσον ἐψήφισε νόμον, καθ' ὃν πᾶσα πολιτεία, ἣτις ἤθελεν ἰδρύσει σχολὴν τινα, ἥς τὰ κύρια μαθήματα, μὴ ἀποκλειομένων ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ κλασικῶν, συμπεριλαμβανομένων δὲ καὶ στρατιωτικῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ἤθελον στρέφεσθαι περὶ τὴν γεωργίαν καὶ μηχανικὴν, ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν ἐκάστου τῶν μελῶν τῆς ἐν τῷ Κογκρέσῳ δημοσίαν γῆν ἐκ 30,000 ἔκρων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης ἀποστέλλει εἰς Οὐάσιγκτωνς νέους ἀν-